

Mūsų laikraštis

MEMMINGENAS
1948 M. KOVO 4. D.
KETVIRTADIENIS
NR. 24 (407) III METAI

LAIKRAŠTIS LIETUVIŲ VISUOMENEI

LIETUVA YRA GYVA IR JI BUS GYVA

Ministerio St. Lozoraičio kalba, pasakyta Romoje nepriklausomybės šventės proga

Šalina iš stovyklų nelegaliai gyvenančius DP

Frankfurtas (Dena). Amerikiečių zonos IRO viršininkas Edwardsas ir amerikiečių vyr. būstinės civilio skyriaus vedėjas gen. T. L. Harroldas posėdyje nutarė, kad amerikiečių karinė valdžia numato pašalinti visus IRO stovyklose nelegaliai gyvenančius DP. Iki vasario 21 d. tokių surasta 1401 Daugumas iš jų jau savo noru paliko stovyklas, o mažesnę dalį teko pašalinti.

Susirūpinimas Persijoje

Teheranas. (Dena/Reuteris). Persijos valdžios ir spaudos sluogsniai susirūpinę dėl pakutinių įvykių Čekoslovakijoje ir Suomijoje. Po Čekoslovakijos ir Suomijos komunistinės revoliucijos išsiverš dabar čia, rašo „Egham“. O „Iranema“ nurodo, kad paskutiniai įvykiai Europoje rodo grėsmę Persijai, kur susiduria trijų valstybių tikslai.

Susitiktų tik Washingtone

Key Westas (Florida). (Dena/Reuteris). Pirmadienį čia įvykusioje spaudos konferencijoje Trumanas pareiškė, kad jis mielai susitiktų su generalisimu Stalinu, bet tik jeigu jis atvyktų į Washingtoną.

Užvažiuo ant minos

Jeruzalė (Dena/Reuteris). Vyriausiojo britų karinių pajėgų viršininko Palestinoje generolo G. H. A. Mac Milano automobilis pirmadienį kelyje tarp Jaffos ir Jeruzalės užvažiuo ant elektrinės minos ir išlėkė į orą. Generolo tuo metu automobilį nebuvo. Po to automobilį iš artimų kalvų apšaudė.

Tarimas šnipų antplūdis

Praha. (Dena/Reuteris). Čekoslovakijos informacijų ministeris V. Kapeckis pirmadienį spaudos konferencijoje pareiškė, kad neseniai Čekoslovakiją užliejo tikras užsienio šnipų tvanas, kurie atvyksta iš vakarų. Vidaus reikalų min. Nosekui ir krašto apsaugos min. gen. Svobodai pagaliau pavykė įtikinti min. pirmininką Gottwaldą atkreipti prezidento dėmesį į šį pavojų.

Užėmė pozicijas

New Yorkas (Dena/Reuteris). Pasak Amerikos radiją iš Sedulio, amerikiečių daliniai užėmė pozicijas pagal demarkacijos liniją, kuri skiria amerikiečių ir sovietų okupacijas zonas Korėjoje.

100 šarvuotųjų Turkijai

Washingtonas (Dena/Reuteris). Amerikos karinės vadybos pirmadienį paskelbė, kad šiuo metu Turkija gaus apie 100 lengvųjų šarvuotųjų Amerikos karinės pagalbos Turkijai programos ribose. Minėtos įstaigos atsisakė ką nors plačiau šiuo klausimu pareikšti, bet tarp kitko paneigė gandus, kad šie šarvuotieji pakrauti į Ispanijos laivus transportui į Ispaniją.

Nunacinimas sustabdytas

Berlynas. Pagal sovietų karinės valdžios vyriausiojo vado maršalo Sokolovskio įsakymą nunacinimo komisijos veikimas sovietų zonoje nuo kovo 10 d. sustabdomas. Komisijos bus paleistos. Tuo įsakymu sustabdomos visos bylos buvusiems NSDAP ir jos dalinių nariams. Karo nusikaltėlių ir „fasistų nusikaltėlių“ bylas spręs vokiečių teismai.

Deklaruoja neutralumą

Neuchatelis (Dena/Reuteris). Sveicarijos užsienio reikalų ministeris M. Pettipierre pirmadienį 1848 m. sukilimo šventėje pasakė kalbą, kurioje pabrėžė, kad Sveicarija pasiryžusi išlaikyti savo neutralumą.

Paneigė gandus. Italijos užsienio reikalų ministeris, pasak AFP, paneigė gandus, kad Italijos sostinėje šiuo metu vedami pasitarimai Italijos D. Britanijos draugiskumo sutarčiai sudaryti. Taip pat jis pastebėjo, kad D. Britanijos valstybės kancleris lordas Jevitas atvyko ne šiuo tikslu. (D)

Tautos istorijos įvykių didybė pareina nuo idėjos, kuri juos įkvėpia, tautos plačiųjų masių įnašo į juos ir nuo pasekmių, kurių jie turi tautiniam gyvenimui. Nepriklausomos Lietuvos Valstybės atstatymas paskelbtas Vilniuje prieš 30 metų, rėmėsi viena kilniausių idėjų, kurios apvainikuoja žmonijos pažangą, ir vienu svarbiausių tai pažangai dėsnių — tautų laisvės idėja ir ją teise į nepriklausomybę. Vasario 16 aktas buvo, be to, paprasto teisingumo aktas, nes jis grąžino Lietuvai laisvę, kuri buvo jai Rusijos smurtu atimta.

„Bet kelias, kuriuo mūsų tauta pasiekė savo Valstybės atstatymo, nebuvo paprastas. Tą kelią praskynė daugiau kaip simto metų atkakli tyli, kasdieninė lietuvių kova su caro žandarais, popais, kazokais, valdininkais, dėl mūsų kalbos, tikybos, tautinės sąmonės, dėl Tautos sielos, — kova, kurioje kiekviena kaimiečio sodyba priešinosi galingai carų imperijai. Šita kova buvo juo sunkesnė, kad labai didelė dalis bajorijos, to sluogsnio, kuris beveik ligi šio amžiaus pradžios kitose tautose buvo vedamas, pas mus atsiskyrė nuo tautos, nuedamas pas svetimuosius ir palikdamas liaudį vieną. Bet kaip sveikas augalas, jį apkarpius, leidžia atžalas, taip ir iš mūsų liaudies tarpo ėmė augti inteligentija, atsistodama Tautos priešaky, liaudies atžala ir liaudies dalis. Šitokiu būdu buvo išlaikyta tautos sąmonė ir valia, kurios buvo išreikštos Nepriklausomybės akte.

Savos Valstybės atstatymas sudarė tinkamas sąlygas pasireikšti visos tautos kūrybinėms pajėgoms, talentams ir iniciatyvai. Nežiūrint didelių sunkumų, sutvarkėm karo sunaikintą kraštą, sėkmingai tvarkėm socialinius klausimus, kurie, beje, pas mus negalėjo sudaryti pagrindo socialiniams konfliktams; greitai žengėm pirmyn visose gyvenimo srityse, mokėm ir auklėjom puiškia, patriotinę jaunumą. Klaidų vidaus ar užsienio politikoj daugiau už kitas valstybes nedarėm, o greičiausia esame jų padarėm mažiau kaip kiti. Kiekvienu atveju tačiau anų laikų Lietuva galėjo būti pavyzdžiu, kaip daug gali nuveikti nepriklausoma tauta ir kaip mažai dolerių reikėtų atstatyti Europai šiandien, jei ji visa būtų laisva.

Tai, kas buvo nuveikta nepriklausomai Lietuvoj, buvo visų tautos sluogsnių darbo, proto, geros valios ir tautinio susipratimo padarinys. Sovietų užpuolimas sunaikino 20 metų pažangos vaisius ir nustatė kraštą į dvasinę, ūkinę ir teisinę sąlygas, kurios, palyginus net su carų imperijos sąlygomis, yra barbariškos, barbariškesnės dargi už Hitlerio reicho santvarką. Tai, kas šimtmečiais buvo mūsų liaudies saugojama ir ginama, — Tėvynės meilė, tikyba, gimtoji kalba yra bolševikų puolama, niekinama, persekiojama. Negalėdami išrauti jausmų, bolševikai išrauna pačius žmones iš krašto ir iš gyvenimo, uždarydami juos į kalėjimus ar deportuodami. Vėl kaip kitados kiekviena kaimo sodyba ir kiekvieni namai, kur plaka lietuviška širdis, yra Lietuvos tvirtovė, besipriešianti sovietų imperijai. Tuose tolimuose namuose Lietuvoj, kur liko mūsų gyvenimo tikslas, šį vakarą žmonės tyliai minė trisdešimtą Nepriklausomybės šventę. Todėl Vasario 16 dienos aktas, paskelbtas Lietuvos Didžiųjų Kunigaikščių ir Respublikos sostinėje, nėra nubrukęs užmirštamam popieris. Jis yra visados galiojantis mūsų Tautos valios dokumentas ir patvirtintas ir kasdien tvirtinamas

Kas kaltas Palestinoje?

Jeruzalė (Dena/Reuteris). Palestinos vyriausybė pirmadienį išleido komunikatą, kuriame nagrinėja padėtį Palestinoje nuo 1947 m. vasario mėn. 3 d. Jame pabrėžiama, kad žydų gaujų teroro veiksmai paskutiniaisiais metais padaugėjo ir sužaurėjo. Jewish Agency, neatlikdama jai uždėto atsakingumo ir vesdama melo propagandą prieš britų kariuomenę, padėtį dar pablogino. Iš tikrųjų britų kariai Palestinoje yra žydų gyvybės ir turto saugotojai ir šias pareigas jie atlieka statydami pavojun savo gyvybę. Jewish Agency, nekreipdama dėmesio į valdinių įstaigų paneigimą, kaltino britų pajėgas dėl įvykusio bombinio atentato Jehudos gatvėje. Niekas be žydų tuo netiki ir šių teigimų kartojimas neduos jokių kitų vaisių, kaip tik sukels rasinę neapykantą. Pranešime toliau aštriai pasmerkiami britų kariuomenės sušaudymai, kuriuos įvykdė žydų

sunkiom aukom Tautos krašte, kuri yra Lietuvos Respublikos suvereninių teisių šaltinis ir kuriai mes užsienu padedame atgauti tų teisių laisvą vykdymą.

Pasaulis negali ilgai gyventi be minimaliai doros ir minimaliai išmintingos tarptautinės santvarkos. Tokia santvarka turės būti atstatyta išvaduojant iš sovietų okupacijos pusę Europos. Lietuva yra pastarosios dalis ir Lietuvos nepriklausomybės klausimas yra Europos problemos dalis. Tos problemos sprendimas noksta lėtai, bet pastoviai. Naktį, kurioje gyvena Lietuva ir dešimtyms milijonų kitų europiečių, atsiranda vis daugiau prošvaisčių, vis daugiau auga pasaulyje sovietų pavojaus supratimas. Laikui einant pasaulis turės įgyti ir pasiryžimo tam pavojui pašalinti, o tai bus galima tikta išvaduojant visas Sovietų Sąjungos pavergtas tautas.

Su šita viltimi, su šituo tikrumu mes minime šios dienos šventę, pagarbiai lenkdamiesi prieš žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės kapus, prieš Sibiro kankinius, prisimindami vargančius stovyklose pabėgėlius, Amerikos lietuvių, kitų mūsų išeivių ir visų mūsų draugų teikiama Lietuvos reikalams paramą, o ypač — pasitikėdami mūsų Tauta.

Partneriams nusiginklavus, kiltų sovietų pasitikėjimas

New Yorkas (Dena). Sovietų Sąjungos atstovas Saugumo Taryboje, Gromyka, pasak AFP, pirmadienį atmetė britų rezoliuciją, kuria siūloma visuotinai nusiginkluoti tik tada, kai bus atstatytas tarptautinis pasitikėjimas. I tai Gromyka pareiškė, kad nusiginklavimas kaip tik ir atstatys pasitikėjimą. Jis apkaltino kai kuriuos tarybos generalinio

Mes minime šią šventę ne kaip praetlę šėšėliai, bet kaip gyvi žmonės, nes teisingumas, žmoniškumas, laisvė, už kuriuos lie tvusiai kovoja, yra tikrovė, yra gyvenimas nes Lietuva yra gyva ir bus gyva, ir bet vėl nepriklausoma.

Pagalba padidės

Washingtonas (Dena/INS). Senato aprobavimų komisijos pirmininkas St. Bridgesas, respublikininkas, pasisakė už siuntimą į Kiniją karinės pagalbos, norint nugalėti komunizmą. Bridgesas sakė, kad tautinei Kinijai skubiai reikalinga rankinių šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir kitokio pėstininkų apginklavimo. Jo nuomone, lėktuvų davimo nepakanka.

Ryšium su kariniu Graikijos ir Turkijos rėmimu aprobavimų komisija apsvaistys visą tų klausimų kompleksą ir atstengs išsiaiškinti, ko tie atskiri kraštai privalo ir kokios rūšies karinė pagalba gali būti veiksmingiausia.

GAL JAU PAVELUOTA

Clevelandas (Dena/INS). Taftas spaudos konferencijoje už kinų nacionalistų krizę kaltę suvertė užsienio reikalų ministerium Marshalliui.

Kai Marshallis buvo pasiūstas į Kiniją atstovauti, jis buvo prieš amerikiečių ginklų teikimą, tuo norėdamas priversti įsileisti kiniečių komunistus į vyriausybę. Taftas gina nuomonę, kad Amerika jau dabar anksčiau turėjo Kiniją remti kariškiai. Dabar toks rėmimas gali būti jau ir pavėluotas.

Septyni Suomijos klausimai Stalinui

Helsinkis (Dena/Reuteris). Suomijos respublikos prezidentas J. Paasikivis iškėlė maršalui Stalinui septynis klausimus dėl Sovietų Sąjungos Submijai pasiūlyto draugiskumo ir savitarpio pagalbos pakto. Stalinas tarp kitko turi atsakyti, kokias pareigas pasiūlytasis paktas uždėda Suomijai, atsivėlgiant į jos ginkluotas pajėgas, kurios yra žymiai sumažintos pagal taikos sutartį? Kaip paveiks šis paktas viešąją nuomonę? Ar šis paktas pagerins ar pablogins abiejų kraštų santykius? Kokią įtaką turės paktas taikos sutarčiai? Ką reikiška atskiros klausulės Rumunijos ir Vengrijos, sutartyse, kurias Stalinas nurodė kaip pavyzdį pasiūlytam Sovietų Suomijos paktui?

Visus šiuos klausimus iškėlė antradienį įvairios parlamento frakcijos, ir jie surašyti atsakyme į Stalino laišką, kurį Paasikivis perdavė Sovietų Sąjungos pasiuntiniui Helsinkyje generolui G. M. Savonenkovui.

Visos Suomijos politinės partijos, be kraštutinių kairiųjų liaudies demokratų, kurie šį paktą parėmė, dar nepabaigė šiuo klausimu pasitarimų.

Politinių partijų vadai, be liaudies demokratų, pasisakė, kad sovietų pasiūlytasis paktas, tiesa, nėra malonus, bet, deja, nelaimoma jį atmeti. Jie taip pat pritarė gerų santykių palaikymui su Sovietų Sąjunga, bet ir pastebėjo, kad neutralumas yra geriausia politika Suomijai.

Pranešama, kad prezidentas Paasikivis šiuo klausimu skiria didesnę reikšmę parlamento pasisakymui, negu Suomijos koalicinės vyriausybės nuomonei, kurioje liaudies demokratai turi užėmę svarbias vietas. Suomijos parlamento politinės frakcijos, prieš duodamos sutikimą, reikalauja nuodugnai patikrinti sovietų pasiūlytą sutartį su ysisomis jos užmačiomis.

Komunistiniai darbininkai Turku ir Tamperės rajonuose antradienį savo su i-

rinkimuose reikalavo, kad Suomijos vyriausybė priimtų Sovietų Sąjungos pasiūlytą paktą.

Liaudies demokratų partijos vadė Hetta J. Kuusinenė pirmadienį aplankė Sovietų Sąjungos pasiuntinybę Helsinkyje. I klausimą, ar ji tiki, jog sovietai nori greito pakto pasirašymo, ji atsakė, kad ji atstovauja liaudies demokratų partijai, bet ne Sovietų Sąjungai.

Pasikliauti tik savo jėgomis

New Yorkas (Dena). Buvęs amerikiečių okupacinės kariuomenės Vokietijoje vyr. vadas generolas J.T. McNarneys pirmadienį buv. žydų fronto kovotojų metiniame susirinkime reikalavo, kad JAV būtų labai gerai apsiginklavusios, ir tuo būdu būtų bet kam atimtas noras eventualiai pulti JAV teritoriją ar jos gyvybinius interesus. „Savo saugumo klausimu neprivalome pasikliauti Jungtinėmis Tautomis, kurių labui mes turime kantriai ir ryžtingai aukotis. Bet šiuo metu už pasaulio taiką ir už savo pačių saugumą esame patys atsakingi“. Pirmadienį kilusiam amunicijos sandėlio sprogime Hasselte (Belgijoje) žuvo 4 žmonės ir keletas sužeista. (D)

EUROPA UKISKAI VIENIJASI

Rymas (Dena). Paruošiamoji komisija Europos muitų unijos konferencijai sauskauti savo darbą užbaigė. Komisijoje buvo atstovaujamos Prancūzija, D. Britanija, Olandija, Belgija, Sveicarija, Graikija ir Italija. Paruošta darbų programa kovo 18 d. susirinkšančiam Europos muitų unijos ūkio komitetui.

ISPEJO KORESPONDENTUS

Praha (Dena/Reuteris). Čekoslovakijos užsienio reikalų ministerija perspėjo užsienio spaudos atstovus, kad prieš neteisingus žinių sklaidėjus ryšium su paskutiniaisiais įvykiais Čekoslovakijoje gali būti imamasi atitinkamų žygių.

Naujos jaunūmenės organizacijos atstovai su G. C. Marshalliu svarsto programą, pagal kurią numatoma adoptuoti vaikus iš V. Europos (Dena-NYT-Bild)

Ministerio St. Lozoraičio sveikinimai „Minciai“

Aukštai gerb. Pone Redaktorium, Man labai gaila, kad dėl tam tikrų aplinkybių negalėjau laiku pasišviti sveikinimą Jūsų laikraščio sukaktuvių progomis.

Leiskite nors dabar nuoširdžiai pasveikinti „Mintį“ dėl jos dviejų metų jubiliejaus ir palinkėti laikraščiu bei jo bendradarbiams pasisekimo veikliai dalyvaujant darbe dėl Lietuvos nepriklausomybės ir gilinant tautinę mintį.

Stasys Lozoraitis.

TRUMPOS ŽINIOS

ALBANIJA
Albanijoje sudaryta komisija graikų tautai remti. Komisija atstovaujama įvairių profesinių sąjungų. (D).

AUSTRIJA
Komunistai negali Austrijoje sukelti krizės, pareiškė austrų valstybės sekret. F. Grafas. (D).

BELGIJA
Okinė sąjunga turi būti papildyta karine Vakarų valstybių sąjunga, pareiškė Spaakas. (D).

BULGARIJA
Suvalstybinama žemė, namai ir butai pagal naują įstatymą Bulgarijoje. (D/R).

CEKOSLOVAKIJA
Parlamentas susirinko kovo 10 d. naujos Gottvaldo vyriausybės pranešimo priimti. (D/R).

DANIJA
Danijos konservatyvi jaunimo organizacija atsisakė į visas partijas, raginama sudaryti bendrą antikomunistinį bloką. (D).

D. BRITANIJA
A. Edenas įvykius Čekoslovakijoje pavadino signalu, kuris verčia Vakarų susijungti ir gelbėti tai, kas dar liko laisva. (D).

GRAIKIJA
Suimta 60 graikų puskarininkų ir jūrininkų, kurie norėjo padaryti perversmą ir vėliau laivais pabėgti pas graikų sukilėlius. Graikų vyriausybės daliniai, remiami aviacijos, Tesalijoje tebevykdo ofensyvą prieš sukilėlius. (D/R).

GVATEMALA
Gvatemala įteikė D. Britanijos pasiuntiniui notą, kuria griežtai protestuoja dėl britų kreiserio ir dalinių atsiuntimo į Belize. (D).

ITALIJA
Italijos min. pirmininkas A. de Gasperi apkaltino pirmadienį Italijos komunistus už vykdymo komitetų steigimą Čekoslovakijos pavyzdžiu. Italijos nepriklausomybė yra rimtame pavojuje, pareiškė jis. (D/INS).

JUGOSLAVIJA
Už norą nuverstį Titą Jugoslavijoje teisiama tariami samokslininkai. (D). Gairių kilnojimas vyksta ant Jugoslavijos Italijos sienos. Jis perkelia Jugoslavai. Kai Italai nori jas grąžinti į senas vietas, jugoslavų pasieniečiai juos apsaudo. (D).

J. A. VALSTYBES
Atstovų rūmų užsienio reikalų komisija pasiūlė Europos pagalbą sumažinti 4,5 milijardus dolerių. (D).

KINIJA
Komunistai užėmė Kaiynano miestą, 80 km į šiaurę nuo Mukdeno. (D/R). Ieško uranijo. Milijonierius M. Reynolds ir kapitonas B. Odomas specialiu lėktuvu išvyko į Kinijos Cingtao provinciją ieškoti uranijo arba radijo aktyvių medžiagų. (D/R).

LENKIJA
Marshallio plane nedalyvaujančių valstybių konferencija, kuri turėjo įvykti Varšuvoje, atidėta iki balandžio mėn. pabaigos dėl rinkimų Čekoslovakijoje, Italijoje ir Vengrijos socialistų partijos suvažiavimo. (D/R).

NORVEGIJA
Norvegijos ir Danijos min. pirmininkai, pasak AFP, pakviesti kovo 18 d. į Stockholmą, kaip spėjama, pasitarti Skandinavijos reikalais. (D).

OLANDIJA
Komunistų frakcijos lyderis Olandijos parlamente parėšė, kad Olandija turėtų pasekti Čekoslovakijos pavyzdžiu. (D/INS).

PALESTINA
Atentato metu greitajame Kairo — Hafos traukinyje žuvo 28 britų kareiviai ir 33 sužeisti. (D).

PRANCUZIJA
Buvus Prancūzijos min. pirmininkas P. Remadier pareiškė, kad perversmas Čekoslovakijoje parodo mums Europos grėsmę. (D/R).

TOL. RYTAI
Pietų Korėjoje, amerikiečių zonoje, visuotiniai rinkimai, prižiūrint JT komisijai, atidėti 1 gegužės 2 d.

VENGRIJA
Ateinančiame Vengrijos socialdemokratų partijos kongrese dalyvaus atstovai iš Lenkijos, Italijos, Austrijos, Olandijos, Ispanijos, Danijos ir Didž. Britanijos. (D/R). Min. pirmininkas L. Dinnyesas paskelbė parlamento posėdyje, kad Vengrijos kariuomenė sumoderninama ir padidinama iki 70.000 vyrų. (D/INS).

Iš Mikolaičiko atsiminimų

Pasikalbėjimas su Stalinu

7
Aną 1944 m. rugpjūčio 3 d. naktį Stalinas pažiūrėjo į mane per konferencijos stalą ir paklausė mane, kodėl aš norėjau pasikalbėti su juo. Prieš kelias dienas jis buvo įsakęs raudonajai armijai sustoti Varšuvos pakraščiuose, o lenkų krašto armija, paskatinta Maskvos radijo, išlindo iš savo slėptuvių ir buvo sunaikinta, kovodama su vokiečiais. Be to, Stalinas buvo sudaręs „sutarčių“ su komunistiškai išlavintų lenkų grupe, kuri vadinosi atvadavimo komitetu.

— Džiaugiuosi galėdamas būti čia, Maskvoje, Stalino Sikorskio 1941 m. sudarytosios sutarties sukurtojų proga, — pradėjau aš ir tuo būdu priminiau jam draugiškumo paktą ir pagalbą.

— Taip pat malonu būti čia tokiu metu, kai sovietų armija muša vokiečius Lenkijos žemėje, — kalbėjau toliau. — Aš norėčiau pagvilteni lenkų sovietų santykius ir bendradarbiavimą kovai su vokiečiais baigti, o taip pat pasvarstyti ir Lenkijos būsimos administracijos klausimą. Kadangi kautynės prasidėjo Varšuvoje, visų pirmiausia aš noriu apeliuoti į jus, kad nedelsdama suteiktumėte pagalbą mūsų vyrams tokią nelygioje kovoje su vokiečiais.

Stalinas atsigrėžė į mane ir atsakė: — Bet juk tamsta visiškai apenki sutartį, kurią Sovietų Sąjunga yra sudariusi su Liublino komitetu.

Tai buvo paskutinis kartas, kada girdėjau „komiteto“ žodį naudojant pažymėti toms lenkų šiaudinėms iskamoms, kurios buvo parinktos taip rūpestingai, jog Kremlius galėtų savo įtaką išplėsti Lenkijoje. Nuo tol Stalinas kalbėjo apie juos kaip „Lenkijos vyriausybę“, nors iš tikrųjų aš buvau tikrosios Lenkijos vyriausybės ministras pirmininkas ir tame postovyje pripažintas visų kraštų be Rusijos.

— Tamsta kalbi, kaip žinai, apie dalyką, kuris įvyko tik man išvažiuavus iš Londono į Maskvą, tariau aš.

Stalinas yra žmogus, kuris retai teduoda tiesioginius atsakymus. Jis gali labai kantriai klausytis, nors sprendimą yra jau iš anksto padaręs. Bet tada jis pakeičia temą, lyg nė minte nebūtų prisiminta to, kas anksčiau kalbėta.

Tad jis dabar tarė: — Keblumas su lenkų pagrindžio armija yra tas, kad ji nenori kovoti su vokiečiais. — Tad tamsta esi labai klaidingai informuotas! — beveik susukau aš. — Mūsų krašto armija pradėjo kovoti su vokiečiais 1939 metais. Ir ji nesiliovė kovojusi.

Aš priminiau Sikorskio 1942 — 43 m. pastangas iš jo gauti paramos tai kovai, priminiau Stalino atsakymą, kad, „nors ir labai apgailestaujęs, jog liejasi lenkų kraujas“, esą dar per anksti teikti pagalbą krašto armijai.

Aš priminiau jam ir tai, kad per visus tuos metus esame negincijamai įvykdę tiek ir tiek sabotažo veiksmų vokiečių kariuomenės ir medžiagų transportams, kurie buvo gabenami per Lenkiją į rusų frontą ir kad rusų komunikatai minėdavo pagalbą, kurią Lenkijos pagrindžio judėjimas buvo suteikęs užimant daugelį rytinės Lenkijos miestų.

— Taip, taip, bet kas ten per armiją! — paaikšino Stalinas. — Ji neturi nei tankų nei artilerijos.

— Bet tai ir yra viena iš priežasčių, kodėl aš atvykau čia pasikalbėti su tamsta, tariau aš. — Ar tamsta gali aprūpinti mūsų dalinius tankais ir artilerija? Juk jūsų daliniai stovi pačiuose Varšuvos priemiesčiuose, o daugelyje Lenkijos vietų yra mūsų krašto armijos daliniai.

— Aš negaliu pasitikėti lenkais, — atsakė Stalinas. — Jie įtaria, kad aš vėl norįs okupuoti Lenkiją. Turiu daug sunkenybų su jais.

Paprasčiau nurodyti pavyzdžius; bent viena.

— Gerai, — pagalvojo jis, — štai vienas atsitikimas su jūsų krašto armijos komendantu Chelmo apylinkėse. Mums beartėjant į šią apylinkę, jis sumobilizavo visus tinkamus 16—65 m. vyrus ir įsikišo į kautynes.

Paklausiau, ką gali dėl to prikišti.

— Jam nederėjo tai daryti, — Stalinas atsakė visai šalta. — Tie žmonės buvo mums reikalingi derliui doroti. Tad buvau priverstas tą komendantą suimti!

Nustebęs dėl tokios argumentacijos, ėmiau ginti lenkų tautos patriotizmą ir bendradarbiavimą, nepaisant didžiausių nepriteklių ir pavojų, bet Stalinas staiga nutraukė mano žodžius.

— Lenkai šiandien yra kita tauta, ne kaip 1939 m., kada tamsta palikai kraštą, — tarė jis. — Iškilio naujos ygos, naujos galios per pastaruosius penkerius metus stoji vieton senųjų. Viskas pasikeitė.

Pokalbį jis nukreipė į nelemtą mūsų sienų klausimą.

— Turite suprasti, — tarė jis, — kad Lenkijai bus galima kuo padėti, tik tada, jei tamsta pripažinsis Curzono linija. Kaip atpildą už rytinę Lenkiją, — toliau kalbėjo Stalinas, — gausite Vakaruose Oderio liniją, išskiriant Breslavą, Stetyną ir Rytprūsius. Karaliaučius liks Sovietų Sąjungai, o taip pat ir aplinkinė sritis.

Aš protestavau ir nurodžiau, kad esąs Atlanto čiaštos ir įvairių lenkų sovietų sutarčių pažeidimas. Stalinas isklaušė mane lig galo, paskum patraukė pečiais ir tarė: — Gal būt, galėsime Curzono linijoje padaryti kai kurių pakeitimų Lenkijos nau-

— Profesoriaus Grabskis tuojau reagavo. Jis prislinko visai arti prie Stalino ir užėmė Pavlovo vietą stalo gale. Ir tada jis trenkė kumščiu į Stalino stalą. 45 minutes kalbėjo apie neteisėbes, pridarytas lojaliam sąjungininkui.

Stalinas susimąstęs klausėsi Grabskio, o jam pabaigus atsisotojo, apėjo aplink stalą, patapsnojo pasipiktinusiame džentelmeniui per pečius ir tarė:

— Tamsta esi geras agitatorius. Paskum jis pradėjo pasakoti atsiminimus apie Varšuvą, ypačiai apie jos šaunų sėnamiestį ir tarė, kad vokiečiai ginaai atkakliau, nekaip tikėtasi. Miesto užėmimas „truputį užtrukusias“, pasakė Stalinas.

— Aš negaliu nurimti, kaip noriu padėti jūsų krašto armijai, — kalbėjo jis toliau. — Bet kaip tai atlikti? Aš nežinau, kaip man susizinti su jūsų komendantais. Norėčiau nuleisdinti du savo žvalgybos karininkus, kad galėčiau orientuotis apie padėtį.

Aš šilčiau jam visokeriopą paramą ir spirte svyriau, kad jis tai padarytų. Toliau savo kalboje jis palietė bendrąją Lenkijos temą ir atkartoję savo senus pažadas, kad norįs matyti „stiprią, nepriklausomą ir demokratinę Lenkiją.“ Jis kalbėjo ilgai, bet buvo aišku, kokios rūšies Lenkijos jis norėjo po karo.

Jo kalboje labiausiai jaučiau pasiryžimą sunaikinti Lenkijos pasipriešinimą, kurio pavyzdys buvo lenkų pagrindžio judėjimas, anuo metu kovojęs su vokiečiais Varšuvos gatvėse. Varšuvos „atvauduotoja“ turėjo būti raudonoji armija, tik raudonoji armija.

Susitikau su Liublino lenkais, veltui tikėdamasis juos laimėti krašto armijos ir busimos demokratinės mūsų tėvynės paramai.

Tai buvo keršai margas būrys, bet Molotovas aerodrome juos priėmė itin iškilmingai. „Pravda“, kuri apie mūsų būvimą Maskvoje neužsiminė nė karto, jų garbei dėjo ilgus straipsnius.

Tarp jų buvo Osobka-Morawskis, buvęs kooperatyvo tarnautojas, kuris buvo paskirtas naujos komunistų kontroliuojamos Lenkijos socialistų partijos galva; Wanda Wasilewska, lenkų komunistė, kuri Hitleriui ir Stalinui 1939 m. užėmė Lenkiją, rašė, kad Lenkija „niekada nebeprisikels“; Andrejus Witosas, lenkų ūkininkų partijos garbingo vadovo tolimas giminaitis ir Mykolas Zymierskis, kuris prieš karą buvo išmestas iš Lenkijos kariuomenės dėl kviųšio ėmimo.

Aš nedelsdamas pradėjau kalbėti apie reikalą.

— Vakar vakare turėjau pasikalbėjimą su Stalinu. Jis pasisakė sutinkąs teikti pagalbą mūsų daliniams Varšuvoje, — tariau aš. Kreipdamasis į Zymierskį pridariau: — Tamsta kaip vyriausiasis Kosciuskos divizijos vadas turi gerus saitus su raudonojos armijos vyriausioju štabu. Dabar tamstos, kaip lenko, pareiga kaip galint veikiau suteikti pagalbą. Mūsų žmonės yra beviltiškai bukleje.

Zymierskis norėjo atsakyti, bet Wanda Wasilewska, fanatikė, nutildė jį.

— Varšuvoje nėra jokių kovų, — atkrito ji ir žiūrėjo į mane primerktomis akimis. (B.d)

Savaitinė politikos apžvalga

Čekoslovakija ir Palestina

Viešas Čekoslovakijos demokratijos išprieštaravimas paliko labai sunkų įspūdį Vakarams. Tiesa, niekas neabejojo, kad Čekoslovakija, aplinkybių verčiama, buvo ir turėjo palikti stipriose Sovietų Sąjungos įtakoje. Juk ji iš visų pusių yra apsupta kraštų, kuriuose viešpatauja jei ne komunistų partijos, tai bent sovietų kariuomenė. Ji turėjo savo užsienio politiką derinti prie sovietų. Tačiau viduje ji beveik trejus metus galėjo džiaugtis didesne ar mažesne laisve. Čekoslovakijos vyriausybė darė viską, kad tik įgytų sovietų pasitikėjimą. Jos politinės partijos vylėsi savo rankose laisvės kovos sūlo galą. Apie tai rašo Jean Piot Paryžiaus „Aurore“ skiltyse:

Kaip kai kurie socialistai pas mus ir kitur, čekoslovakų socialdemokratai tikėjęsi savo rankose laiką vairą. Jiems atrodė, jog jie veda ypatingai gudrų žaidimą, kuriame paraližuoja Gottwaldą ir stalo jam savo sąlygas. Kokie naivūs iš tikrųjų jie buvo savo išvaizduotame gudrumė!”

Komunistai tol skaitėsi su kitomis partijomis, iki visiškai savo rankosna paėmė policiją ir profesines sąjungas. „New York Times“ konstatuoja:

„Benešas savo atsiminimuose pasakoja, kad, kadaiše sudarydamas paktą su Sovietų Sąjunga, jis pasitikėjo Stalinu, ir tik laikas gali įrodyti, ar jis suklydo, ar ne. Dabar laikas tai įrodė.”

Dabartinė Čekoslovakija niekuo nesiskiria nuo savo kaimynų. BBC komentatorius L. Frazeris aiškina, kad Vakaruose ir kitus komunistams atitekusius Rytų Europos kraštus buvo žiūrėta su tam tikru nepasitikėjimu. Buvo manoma, kad jie tikrajai demokratijai yra dar nepriaugę, nepribrendę. Apie Čekoslovakiją tokių nuomonių nebuvo. Visi buvo įsitikinę, kad Čekoslovakija priklauso Vakarų kultūrai ir kad ji gyvena Vakarų demokratijos forma. Tačiau Vakarai susirūpino ne dėl Čekoslovakijos demokratijos likimo. Jų susirūpinimo priežastį aiškina Paryžiaus „Combat“:

„Vakar ir užvakar įsijungė Pabaltijo valstybės, Lenkija, Jugoslavija, Rumunija, Bulgarija, Vengrija, šiandien stebime — vis dar netekę žado ir bejėgiai — tą pačią dramą Čekoslovakijoje. Baisus mechaniskas kolosas pradėjo judėti, kolosas — kuris totalinės tiesos vardan šaltai skaituodamas ir metodingai priimta naują santvarką vienam kraštui po kito, santvarką, kurioje laisvės ir demokratijos idėjos neteko prasmės...”

Ir socialistų „Le Populaire“ pasidaro nesmagia išvada:

„Jei Sovietų Sąjunga, nesigriebdama karinių priemonių, išsiplėtė Europoje, tai joki būdu negalima tarti, kad ji tuo pasitenkins. Ji negali sustoti. Tai neleidžia totalinio režimo — vis tiek ar fašistinio ar komunistinio — logika.”

Štai kodėl kilo susirūpinimas Vakaruose. Štai kodėl Bidault kalba apie suardyta Europos pusiausvyrą, o Darbo partijos sekretorius Phillipsas teigia, kad su komunistais bendradarbiauti negalima. Štai kodėl Edenas ir Spaakas reikalauja planuojamą Vakarų Europos uniją nieko nelaukiant papildyti karine sutartimi, o senatorius Vandenbergas ragina kongresą greičiau priimti pagalbos Europai programą. Čekoslovakijos deka tiesa, kurią mes patyrėme prieš 8-rius metus, šiandien pasidarė aiški visam pasauliui. Sukis „greičiau susiburkime“ šiandieną tapo labai madingu. Niekas jau nebijo, kad dėl jo gali išsiseisti Sovietų Sąjunga.

Kartu tokia įvykių raida įrodo, kad pasauliui vis daugiau skylant, sėdėti ant dvejų kėdžių, kaip tai darė Čekoslovakija, kad ir nepakeičiamų aplinkybių verčiama, nebegalima. Sahtykiamis blogėjant, reikia pasirinkti vieną ar kitą pusę, trečiosios išeiities nebėra. Ta logika atnešė naujus sunkumus Suomijai, ji apskunkino žydų svajonių išsikūnijimą.

JAV delegato Warren'o Austino dviprasme kalba pereitą antriedinį Saugumo Taryboje sukėlė didelį susijaudinimą galerijose susirinkusioje publikoje. Jis, siūlydamas sudaryti penkių didžiųjų komisiją tarpinkauti tarp jau sudarytos JT Palestinos komisijos, žydų, arabų ir D. Britanijos, žydų svajones Palestinoje įkurti savo tautinę valstybę, jei ne visai palaikydami, tai bent nukėlė vėlesniam laikui. JAV delegacijos padėtis buvo labai sunki. Iš vienos pusės, vidaus politikos ir žmoniškumo sumetimų verčiama ji pasisakė už Palestinos padalijimą, iš kitos pusės, įvykių raida ir užsienio politikos sumetimai J. A. Valstybems neleidžia prisidėti prie to nutarimo įgyvendymo. Visai aišku, kad Palestiną galima padalyti tik jėga. Bet kas tam reikalui siųs savo kariuomenę? D. Britanija, kuri nori sutvarkyti savo santykius su arabų kraštais ir todėl stengiasi susitarti su arabų lyga, to uždavinio tikrai nesims, Prancūzija nenori gadinoti savo santykių su jos imperijoje gyvenančiais mahometonais, JAV bijo sugadinti savo santykius su ara-

bų valstybėmis, nes eksploatuoja jų naftos šaltinius, o jei, bandydamos išlaikyti pusiausvyrą, jos į Palestiną išleisėtų sovietų kariuomenę, tai ji norėdama išlaikyti savo ryšio linijas, gali įsteigti savo bazes ar patikimas vyriausybes Persijaie, Turkijoje, Irake ir Sirijoje! Tokiu būdu JAV kurių visuomenė padarė tiek daug priekaištų britams dėl Palestinos, kai joms prireikė veikti, pasijuto padėtyje be išeiities. Todėl Warrenas Austinas sutinka JAV vardu, jei Saugumo Taryba nutartų, pasiūstį net kariuomenę į Palestiną, tačiau ne jos padalyti, bet tik tvarkos palaikyti. Girdi, Saugumo Taryba, kurios vardu bus siunčiama kariuomenė, neturinti įgaliojimo dalyti Palestiną, bet tik esanti įpareigota išlaikyti taiką.

Idomu, kad tik dvi didžiosios valstybės be sąlygų savo laiku JT visuotiniame susirinkime pasisakė už Paletinos padalijimą — JAV ir Sovietų Sąjunga, aišku, visai dėl skirtingų interesų. Žydų politikai, atrodo, norėjo jomis, net jų priešingumais, pasinaudoti savo naudai. Iš vienos pusės, organizuota pabėgėlių srovė iš Rytų Europos valstybių į amerikiečių zoną vertė JAV vyriausybę labiau susirūpinti tuo reikalu. Iš kitos pusės, sovietai, norėdami gadinoti amerikiečių arabų santykius, leido organizuoti tą srovę ir tarptautiniame forume palaikė žydų reikalavimus. Iš pradžių atrodė, kad tas žaidimas padės išskurti Palestinoje žydų valstybei, tačiau amerikiečių sovietų santykiai greičiau sugedo, negu kad galima buvo anksčiau tikėtis. Prieš kurį laiką Bevinas, o po jo ir Marshallis, galėjo oficialiai paskelbti, kad tarp nelegalių imigrantų yra tam tikras skaičius sovietų agentų. Tai davė tam tikrą moralinį pagrindą apstabyti reikalavimus įkurti žydų valstybę. Visiškai nuo jų atsiskyti JAV vyriausybė negali vidaus politikos sumetimais. Būdinga, kad kaip tik paaiškėjo neriztinga vyriausybės politika, respublikininkų kandidatai, norėdami pritraukti daugiau rinkinių, pavyzdžiui, Taftas New York'e, tuojau pasisakė už griežtesnę JAV politiką Palestinoje, bet rinkimai įvyks tik rudenį, o veikti reikia dabar, nes gegužės 15 d. iš Palestinos britai pasitrauks. Iš Saugumo Tarybos posėdžių darosi įspūdis, kad diplomatai stengiasi išlaikyti status quo ante t. y. ankstyvesnę padėtį. Žodžiu, JAV ir Sovietų Sąjungos tariamas nuomonų vienodumas neišėjo žydamas į gerą. Pasirodė, jog ant dvejų kėdžių sėdėti, kad ir nenoromis, darosi vis labiau ir labiau nepatogu, jei ne visai neįmanoma. To neleidžia rysišką frontai. VM

Radikalios priemonės kovoje su komunizmu

Washingtonas (Dena/DANS). Atstovų rūmų užsienio politikos komisijos pakomisė paskelbė nuodugnų pranešimą, kuris definuoja komunizmo teoriją ir praktiką, be to, pasiūlo strategiją ir taktiką prieš tolesnį komunizmo plėtimąsi.

Pranešime konstatuojama, kad komunizmo tikslas yra prievarta sukelti pasaulinę revoliuciją. Sovietų Sąjunga yra kaip centrinė, kuri teikia pagrindines revoliucijos jėgas. Pranešime daroma išvada, kad komunizmas bijo prieš Sovietų Sąjungą nukreiptos koalicijos atsikūrimo ir net nekomunistinių kraštų federacijos.

Toliau rekomenduojama nekomunistiniams kraštams susijungti, kad jie įveiktų sabotažo ir politinių intrigu kombinacijas. Komunizmo analizės duomenis reikia skelbti visuomenei. Reikia iš komunistų rankų išmušti infiltracijos taktiką.

Pritaikius visas priemones komunizmas iš radikalios ofensyvos turės pereiti į defenzivą.

To pranešimo priedėliuose yra surinkti dokumentai nuo komunistų manifesto prieš 100 metų iki paskutinės Molotovo kalbos ir 40 JAV protestų nuo 1945 m. liepos mėn. iki 1947 metų.

SVARSTO EUROPOS LIKIMĄ

Washingtonas (Dena). Užsienio reikalų komisijos pirmininkas A. Vandenbergas, prasidėjęs senate debatams dėl Europos pagalbos plano, prašė jį paremti ir skirti 53 milijardus dolerių.

Vandenbergas apkaltino sovietų policinę valstybę, remiančią sąmokslą prieš Europos atkūtimą, ir pavadino Europos pagalbos planą taikos, stabilizacijos ir laisvės planu, kuris kitam istorijos amžiui gali turėti ypatingą reikšmę.

„Negalima leisti geležinei uždangai agresijos pagalba arba dėl apsilėidimo nusileisti ant Atlanto krantų“.

SKUBINA EUROPOS PAGALBA

Washingtonas (Dena/Reuteris). Senato užsienio reikalų komisijos pirmininkas Vandenbergas pareiškė, kad dėl įvykių Čekoslovakijoje Europos pagalbos programa yra pasidariusi didelio skubotumo klausimu. Jis tikisi, kad Europos pagalbos klausimu debatai senate bus užbaigti iki kovo 15 d.

Įvykiai Čekoslovakijoje įrodė, kad laikas yra lemiamas veiksnys.

„AMŽINASIS MINTIES KALĖJIMAS TURI ŽŪTI...“

DR. J. SAVICKIO KALBA, PASAKYTA 1948 M. VASARIO 16. D. PARYŽIUJE PER NEPRIKLAUSOMYBĖS MINEJIMĄ

Labai retai, kad ir prieš karą, lankydamas Paryžių, aš visuomet dabar apsidairau žmonių, kurių šiandien čia nėra. Pirmiausia — Petro Klimo. Mes jam linkime galimos sveikatos ir išsilaikyti, dar-dar, jo baisioje tremtyje. Paryžius yra susijęs man dar su dviem žmonėmis, atsiskyrusiais jau su šiuo pasauliu. Broniu Blavescianu, kuris tiek nuosirdžiai mokėdavo priėti prie žmonių. Ir dar — Jurgiu Baltrušaičiu, didelia Lietuvos pažiba. Didelis mintininkas, nevienformavęs mūsų prieškarinę meną mintį, bet ir visą mūsų jauną kartą, tuomet susispietusių Maskvoje.

Kiek kartų žmogus esi buvęs pokariniam Paryžiuje, gauni susikaupti mūsų pabėgėlių bažnytelėje su jos buvusiu vargoninku, ponu Rasteniu, drašiai apmetančiu savo žvilgsnų žmones bažnyčioje. Tarytum sakytų: Busi Lietuva prisikels. Mes dar galėtumėm paprašyti kunigo Kubiliaus, kad jis nukreiptų mūsų mintis į Aukščiausiąjį, kad mūsų tremtyje mes visuomet liktume vieningi. Ir kad netektų mums diskutuoti dėl formos ir formalumo. Mes norime esmės!

Trisdešimt metų sukaktis sutinka mus svetur. Jei mes galvosime nuolat apie savo žaldą, ilgaiui atrodys ji neišgydoma. Bet yra ir kitur gyvenančių pabėgėlių, jų buvo ir anksčiau ne šiandien. 1832 metais tame pačiame Paryžiuje egzistavo „Lietuvių — prancūzų draugija“. Po nepasisekusių pirmojo Lietuvoje sukilimo. Draugija pirmą savo iškilmingą aktą surengė 1932 metais, rue Rivoli 18. Dalyvavo 400 žmonių. Cezaris Plateris, draugijos pirmininkas suvedė savo paskaitą prie šios tezės: „Šiaurės tironai negana, kad jis bus paveręs lietuvius materialiai, jis nori pavergti dar jų sielas. Bet tai jam nepavyks“.

Iškilmėse dar dalyvavo žinomas istorikas I. Lalevelis, Vilniaus Universiteto profesorius; Chodzko, Pranas Szemiotas ir kiti. P. Szemiotas pareiškė: „Rusų caras yra paskelbęs, kad lietuviai jau liko ištautinti, jie, esą, jau virtę rusais. Kągi reikalauti iš carol Užtuot tėvynės pas jį tik imperija. Pas despotus nėra tėvynės.“

Taip kalbėjo mūsų senoliai prieš šimtą metų. Buvo mintys, ir vargas tuomet, sieloms mes ir šiandien.

1914 metų karas suardė mūsų tuometines odžionių idilijas. Ir mano tėviškė, kaip ir augelis kitų, virto karo arena. Turėjau su tėvu keliauti į Maskvą, ten paguldyti jį į ligoninę. Su saviškiais sodžiuje man teko pasimatyti tik po šešerių metų, nes toliau iš Vilniaus traukiniai nėjo; Kaunas jau buvo užimtas vokiečių. Nuo to laiko prasidėjo ir mano pabėgėlio dalia, bei mano veikimas tarp pabėgėlių. Daugiausia man teko veikti Volgos rajone. Čia mūsų pabėgėliams buvo dar blogiau, ne karo pradžioje ir ne kitur. Visiems mūsų pabėgėliams tuomet kildė. Didelis pavojus buvo, kad mūsų pabėgėliai galėjo ištrpti rusų sodžiaus gilumoje ir dingti ilgai. Teko susidurti su rusų administracija, šiaip paprasti žmonės, rusai, padėdavo, kuo galėdami: susirasdavo ir patalpas, pavykdavo sutraukti krūvon ir žmones. Buvo steigiamos mokyklos, gal dar daugiau lietuviškos ne Lietuvoje, nes čia mažiau rusų kontroliuojamos. Susidurdavau dar su lietuviais, dar prieš-

kariniais laikais čia, Rusijos gilumoje, įsikūrusiais ir gana rusų raugo apneštais. Kai grįžo mūsų pabėgėliai į Lietuvą, su savim patraukė ir mūsų išėjusius ir su šaknimis išrovė juos iš rusų tarpo.

Dar viena grupė mūsų pabėgėlių yra pažymėtina, tai prūsų lietuviai. Kaip Rusijos priešai jie buvo ištrpti ir paglemžti su savim bebėgančių rusų. Jau pavolgė teko susitikti su šiais lietuvininkais iš Prūsijos. Dauguma jų tuomet, tikriausiai manė, kad mes juos „sukatalikinsime“. Bet bičiulystės grūdas vis vien liko įdiegtas. Dideli sunkumai tuometiniam lietuviui teko pakelti. Dažnai gyvenimas atrodė be vilties. Be tėvynės, be pastogės ir be darbo ir be lėšų svetimoje, gana išjudintoje žemėje. Bet į darbą stėjo centralinis komitetas pabėgėliams šelpti; visos tos akcijos akstinu buvo Martynas Yčas. Pats biržietis, gražios lietuviškos kalvinų šeimos sūnus, nuo savo žemės neatitrukęs ir tikriausioje prasmeje demokratas. Komitetas pradėjo darbą 58 rubliais kasoje, bet jau metų gale Yčui, kaip valstybės Dumos atstovui, pavyko iš oficialinių įstaigų išgauti pusantro milijono rublių sumą.

Kaip tikram Lietuvos patriotui, šios sumos taip pat pavykdavo suvartoti ir lietuviškos akcijai praplėsti. Taip sakant, pačių rusų pinigais. Voroneže buvo įsteigtos dvi lietuvių gimnazijos, buvo įsteigtas vienatinis rusuose dienraštis „Lietuvių Balsas“. Patsai centralinis komitetas buvo susikūręs Petrapilyje; tai buvo tikra lietuvių tvirtovė. Buvo biurai, žmonės, mokyklos.

Kaip tik tuo metu rusų Duma buvo nutarusi siųsti savo delegaciją į užsienį, su savo karo alijantais ryšiams stiprinti. Dumeje buvo 480 narių. Delegacijai siūsti buvo numatyta 11 narių. Yčas pateko į tą vienuolikos kiekį ir važiavo. Visi mes sekėme, kad ir per tą „Lietuvių Balsą“, Yčo keliones ir į Londoną, bei jo pasimatymą su anglų karalium, pasimatymą su Puančarė ar belgų karaliumi. Ir visomis politiškos minties viršūnėmis tuometinėje Europoje.

Tas keltė kėlė mus ir mes vis realiau ir apčiuopiamiau matėme Lietuvos nepriklausomybę. Greitu laiku Lietuvos atstovai

Martynui Yčui pavyko išrūpinti pas popiežių Benediktą XIV dieną aukoms rinkti nuo karo nukentėjusiai Lietuvai viso pontifikato bažnyčioje.

Vieną kartą Yčas visai paprastu būdu pasiūlė man keliauti į Daniją. — Mums reikalingi darbininkai! Tokie pat kabalai buvo išmesti Ignu Seiniui, Jonui Aukštuo-liui ir Stasiui Salkauskui — važiuoti į užsienį. Tai buvo pirmi keturi Lietuvos vyrai sąmoningai siunčiami į užsienį kalbėti: kas tai yra ta Lietuva.

Seinius nuo savo pirmų atvykimo į Stockholmą dienų neatleidžiamai užsiėmė propaganda Lietuvai, nenuilstamas ir dabar, šiais sunkiais laikais.

Bet tai jau visai kita istorija, atitolanti nuo pabėgėlių temos. Gal tik tiek, kad man, be mėginamos irgi propagandos, pavyko Kopenhagoje įkurti Komitetą lietuviams, karo imtiniam Vokietijoje šelpti, — prisilšiejus prie danų raudonojo kryžiaus.

Šiaip jau prasidėjo konferencijų Stockholme ir Berne laikotarpis, turėjusių tuomet didelės reikšmės užsieniui, nes kalbėjo jau laisvi lietuviai iš laisvojo užsienio.

Tie laikai jau seniai praėjo. Jau dabar, esant užsienyje, šiuo karo metu, ištroškęs akcijos ir išstėmintos propagandos apie Lietuvą, kokių atsidėjimų ir malonumu teko skaityti laikraščiuose žinią, kad prof. Matorė išdrįso ir jam pavyko dalyvauti mitinge. Wagramo salėje, komunistų ir riaušininukų apgultoje.

Artinas laikai, kada žmonės rašys mūsų dienų istoriją. Argi tai ne stebūklai, kad Humberge esama Lietuvos universiteto, tremtyje išėina dešimtys dienraščių ir tiek knygų ir tokių knygų, kokių mes ir Lietuvoje būdami nevisuomet turėjome.

Mes dar nežinome kaip susikurs Europa, ir geografiškai ir politiška, vieną tik žinome, kad pasaulis žymiai sumažėjo. Jis šiandien gali būti sunaikintas per kelias valandas, bet, tur būt, po kelerių metų vis dėl to bus surasta, tų pačių mokslininkų, pastovesni principai pasaulį sutvarkyti. Ir vieną dar mes žinome, kad į rytus nuo mūsų tas rusų destruktiviskumas ir amžinasis minties kalėjimas turės žūti užleisti kelią kurybai.

Lietuvą mes nuolat ir nuolat prisimename, kaip gražiai ir greitai ji buvo kuriama. Bet ne viskas taip buvo Lietuvoje, kaip turėtų būti. Nebuvo, sakysim tikro nuosirdumo tarp imancio besiformuoti miestėlo ir tėvų, dirbančių sodžiuje. Taip pat dirbtinumo būta ir mūsų santykiuose, kad ir su pačiais artimiausiais kaimynais, latviais ir estais. Tokiomis išpūstomis priemonėmis mes stengėmės priėti prie vadinamosios „sąjungos“. Nors visuomenė ir žmonės lengviau kelią surasdavo.

Toleranciją visaip galima suprasti. Iš prigimties lietuviai juk yra labai tolerantiški. Tenka prisizūrėti tik mūsų sodžiui. Kaf Voldemaras pokariniu metu mokė mus, kad nėra ko skubėti kurti kariuomenę, nes entantė pripažinusi kartą mus, turės ir atsakyti už mūsų nepriklausomybę, tik tas sveikasis sodžius sukilo tuomet prieš įsiveržiančius bolševikus, su Slezevičiais ir Skirpomis, ir kitais priešakyje, ir išgelbėjo tėvynę. Ir dabar Letuvoje likę atlaiko kovą. Jiems mes šiandien turime nusilenkti. Ir iš ten imtis visų impulsų. Ir jiems eiti į talką.

Mes norėtume, kad Lietuvoje visiems gyventojams būtų laisvė. Kad kiekvienas žydas, kiek dar jų liko vokiečių neišpauptų, jaustųsi Lietuvoje kaip savo tėvynėje. Ir kiekvienas kitatautis ir kiekvienas kitatikis. Čia be sveicarų kantoninio sutvarkymo ir įpročių pasaulis, tur būt, nieko geresnio nesugalvos.

Tolerancija ir darbas! Tik tokiu būdu galima bus grįžti Lietuvon. Žinoma sunku

sukurti tokią idealistinę dalykų būklę. Daug lengviau nustumti žydą į šalį, ar užurpuoti kokią politiška partiją, bet ilgai besipratinant-galima pasiekti.

Didelis norvegų mokslininkas, Fridjof Nansen, — keliautojas į šiaurės poli, sakydavo: dideli sunkumai yra tam, kad juos nugalėti, o nenugalimi dalykai — reikalauja tam tikro laiko.

Petras Babickas

Vilniaus katedrai

Slėnyje Sventaragio skaiti ir balta* Stovi ji, kaip gražiausioji puokštė lėlijų. Už jos kuoras pilies, vėliava iškelta. Ir Vytiš vėliavoj skrieja, rodos, atgijęs.

Atėjūnai, pikti svefmiėjai bernai, Prie šventųjų jos kojų nūn trankos įtrėję. Lietuvos milžinai sergi ją ir nūnai, O ir stūnūs svetur jos dalios neužmiršo.

Ar žinai, ko ji liūdi ir ilgis ir klauso, Ką šitrena naktis ir Sietynas žviesnas? Ji palaiminti trokšta benamius visus —

Ir tada jai atsiveria gedulo dausos: Vargas. Badas. Mirtis... O naštafiamas taip šalta, — Juodas žydas uždengia krūtine jos balta. (Iš knygos „Svefimoj Padangėj“)

Iš DP dienoraščio

Prieš mane guli laiškas iš Tėvynės. Tai pasveikinimas su Kalėdų šventėmis. Drebanti sesers ranka įrašyti skaudūs kraujo žodžiai:

„Mielas broli!... Mes laukiame pavasario, bet neduok, Dieve, ne tokio, kaip anuomet... Ne! Anuomet labai menkai užderėjo... Dabar pas mus labai prastas oras! Tavo sveikatai pavojingas...“

„...bet neduok, Dieve, ne tokio, kaip anuomet...“

O anuomet?... Anuomet buvo pavasaris. Dangus buvo giedras, giedras. Ir klevo lapai buvo paūgėję, žali. Tai buvo birželio 13, 14, 15 dienomis... Nelijo. Dievaž, buvo giedra... O mūsų širdyse?...

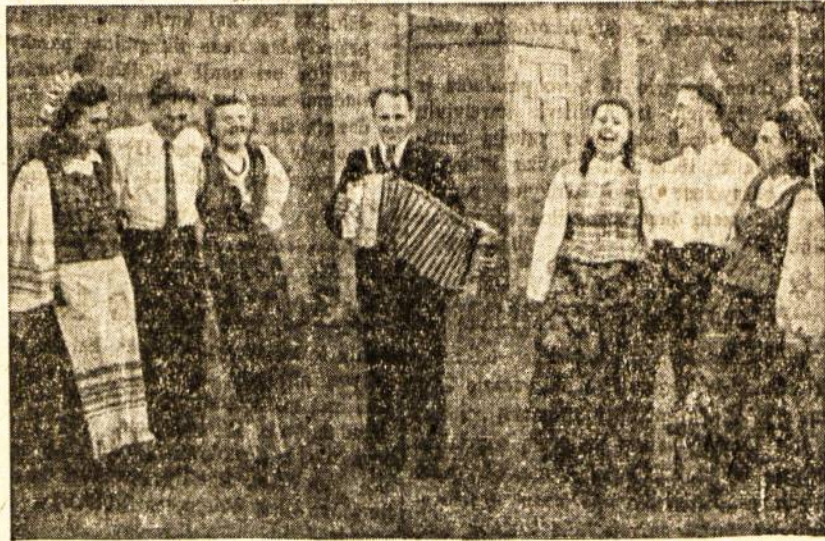
Raudoni, it kritusio arklio krauju nudažyti vagonai, ilgomis virtinėmis slinko Minsko link... Keiksmi, maldos, ašaros, aimanos dusliai veržėsi pro spygliuotus vagonų langeilius. Kur tau?... Tik enkavedisto durtuvo ašmenys blizgėjo saulės spinduliuose, o pro gyvulinų vagonų grindinį sunkėsi kruvinos ašaros. Bet ašaros buvo stambios... Tai buvo pavasaris... O, žiaurus pavasaris!... Nebesulaukti jo!

Vakaras. Išėinu į plentą. Tamsūs debesys slenka, slenka... Taip tingiai, iš lengvo. Matyt iš tolo... iš Lietuvos, Latvijos, Estijos?... Ne! — iš toliau. Iš Altajaus, Irkutsko, Sachalino... Ir gijo? — Taip. — Ir ji staiga pasiūkė taksi, kai pono Forbso nebuvo namie? — Kai ponas Forbsas, — pradėjo liudininkė lediniu balsu, — buvo išvilotas iš namų apgaulingai skundu, kurį jūs ir ponas Kartraitas įteikė valstybės gynėjui, ta moteris grįžo pas savo vyrą, poną Kartraitą. Tai buvo netikėtai pažaryta. — Manot, kad ji pabėgo su savo tikruoju vyrų? — Ji pabėgo nuo pono Forbso, su kuriu ji gyveno apie metus laiko. — Ir ji paliko tą laišką? — Taip. — Tvirtinat, kad jis parašytas jos ranka? — Taip. — Ar jūs pažinojot ponios Kartraitienės braižą prieš palikdama Santą Barbarą? — Taip. — Stai, — tarė Perris Meisonas, ištraukdamas popiergalį, — jūs matote raštą, kuris manoma parašytas ponios Kartraitienės ranka. Klausimas ar tai tas pats braižas kaip ano laiško? — Ne, — pamažu paneigė liudininkė. Ji pamažu prikando lūpą, po to staiga pridūrė: — Aš manau, kad ponis Kartraitienė stengėsi pakeisti savo braižą, palikusi Santą Barbarą. Ji stengėsi nuslėpti ir savo tikrąjį vardą nuo kiekvieno, kas su ja susitikdavo. — Suprantu, — tarė Perris Meisonas. — Stai popiergalis, kuris manoma parašytas Bessie Forbsienės, šios bylos kaltinamosios,

Juk tiek bėribės žemės ir turto! — O vargo, vargo???... Neapskalčiuos, broliu... „... Dabar pas mus labai prastas oras! Tavo sveikatai pavojingas...“

Taip! Bet tenai?... tenai Lietuvoje, Altajuje... Juk tiek daug mūsų motinų, žmonių, brolių, seserų, kūdikių ašarų... Kruvinos, stambios ašaros... * Rodos, girdžiu: — Vandens... vandens... vandens... Dieve... mama... kur tėtis?... mama... silpna... vandens... O jums, kurie esate išvengę mirties, ir kurie kenčiate šaltį, alkį Tėvynės ir Sibiro miškuose, siunčiame savų motinų, kūdikų pilnus ilgesio ir baisių kančių žvilgsnius!... Mes neturime Rūpintojėlių pakelios... Mus lydi kančios, ašaros ir ilgesys... Mūsų eilės kas valandą, kas minutę retėja... mūsų gyvybės gesta... Taip! „O, mama... vandens, vandens, vandens...“

Karaliai, prezidentai! Juk ir jūs turite jausmus, sąžinę ir širdį? Juk ir jūs turite tautos, motinas, šeimas... Ir kas išvartyt multininkus iš bažnyčių, atstatyt išniekintus Rūpintojėlius? O gal leisite tūkstančiams, milijonams Altajuje, Sachaline, Sibire numirti šakalų gelduliams? — Kažkur kelia putojančias taures... O tenai?... Tenai kraujas kančios ir... mirtis!... AI. Kėdainis

Lietuvaitės šoka Horsfortlyje (Anglijoje)

41

ERLĖ STANLEYS GARDNERIS STAUGIAS ŠUO

IŠVERTĖ T. V.

Klaudijus Drumas linktelėjo su dirbtinu mandagumu. — Jei tai jums patinka, galit klausinėti tą liudininkę nors ir išistus metus. — Taip! — suško teisėjas Markhamas. — Prašau, advokate.

Perris Meisonas vėl buvo dėmesio centre. Jo nurodymas, kad tas apklausinėjimas gali būti didžiausios reikšmės, visų dėmesį sukoncentravo į jį. Faktas, kad jo ankstybesnieji apklausinėjimai buvo labai nerūpestingi, prisidėjo prie pagyvėjusio susidomėjimo tos liudininkės tardymu. — Kai išvykot iš Santa Barbaros su ponu Forbsu ir ponis Kartraitiene, ar ponis žinojo apie jūsų užsiėmimą? — Nežinau. — Ar nežinot, ką ponas Forbsas jai kalbėjo? — Žinoma, ne. — Jūs buvot anksčiau pono Forbso sekretorė? — Taip. — Ar nebuvot daugiau negu sekretorė? — pasiteiravo Perris Meisonas.

Klaudijus Drumas atsistojo ir griežtai užprotstavu. Teisėjas Markhamas gyvai palaikė protestą. — Iš to paaiškės motyvai, gerbiamas teisėjau, — pabrėžė Perris Meisonas. — Liudininkė iki šiol nieko nepasakė, kas galėtų tokiam motyvui suteikti kokios nors reikšmės, — tarė teisėjas. — Tam yra nustatytos taisyklės, advokate. Prašau apklausinėti ir vengti ateity tokių klausimų. — Labai gerai, — sutiko Perris Meisonas.

— Išvykus iš Santa Barbaros su Klintonu Forbsu ir Paula Kartraitienė, vykot automobiliu, ponis Benton? — Taip. — Automobily buvo ir šuo? — Policijos šuo, vardu Princas? — Taip. — Tas pats šuo, kuris buvo nušautas žmogžudystės metu? — Taip, — tarė Telma Benton, staiga smarkiai pakeldama balsą. — Jis paaukojo gyvybę, gindamas savo šeiminišką nuo kląstingo žmogžudžio! —

patvirtino Perris Meisonas ir pamažu linktelėjo. — Tai tas pats šuo, kuris atvyko kartu automobilyje? — Taip. — Ar jis buvo prisirišęs prie Paulos Kartraitienės? — Taip, jis buvo labai draugiškas su ja, apleidžiant Santą Barbarą. — Po to jis dar labiau prie jos prisirišo. — Ar tas šuo buvo kartu su ponu Forbsu ir ponis Forbsiene Santa Barbaroje? — Teisingai. — Ar ten matėt tą šunį? — Taip. — Ar jis buvo prisirišęs ir prie ponios Forbsienės? — Aišku. — Jis prisirišo taip pat ir prie jūsų? — Taip, tai buvo labai meilus šuo. — Taip, — patvirtino Perris Meisonas, — reik manyt. O ar jis netaugė beveik be paliovos šių metų spalio 15 d. naktį? — Ne netaugė. — Ar esate girdėjusi jį staigiant? — Negirdėjau. — Ar iš tikro, ponis Benton, šuo neišbėgo iš namų, neatsistojo prie garažo prieštato ir su liūdesiu netaugė? — Ne. — Gerai, — griežtai tarė Perris Meisonas, staiga pakeisdamas temą, — ar atpažinot laišką, kurį Forbsui paliko ponis Kartraitienė, nusprendusi grįžti pas savo vyrą? — Taip. — Ji sirgo uždegimu? — Taip.

— Ir gijo? — Taip. — Ir ji staiga pasiūkė taksi, kai pono Forbso nebuvo namie? — Kai ponas Forbsas, — pradėjo liudininkė lediniu balsu, — buvo išvilotas iš namų apgaulingai skundu, kurį jūs ir ponas Kartraitas įteikė valstybės gynėjui, ta moteris grįžo pas savo vyrą, poną Kartraitą. Tai buvo netikėtai pažaryta. — Manot, kad ji pabėgo su savo tikruoju vyrų? — Ji pabėgo nuo pono Forbso, su kuriu ji gyveno apie metus laiko. — Ir ji paliko tą laišką? — Taip. — Tvirtinat, kad jis parašytas jos ranka? — Taip. — Ar jūs pažinojot ponios Kartraitienės braižą prieš palikdama Santą Barbarą? — Taip. — Stai, — tarė Perris Meisonas, ištraukdamas popiergalį, — jūs matote raštą, kuris manoma parašytas ponios Kartraitienės ranka. Klausimas ar tai tas pats braižas kaip ano laiško? — Ne, — pamažu paneigė liudininkė. Ji pamažu prikando lūpą, po to staiga pridūrė: — Aš manau, kad ponis Kartraitienė stengėsi pakeisti savo braižą, palikusi Santą Barbarą. Ji stengėsi nuslėpti ir savo tikrąjį vardą nuo kiekvieno, kas su ja susitikdavo. — Suprantu, — tarė Perris Meisonas. — Stai popiergalis, kuris manoma parašytas Bessie Forbsienės, šios bylos kaltinamosios,

ranka. Ar tai tas pats rankraštis, kaip palikto ponios Kartraitienės laiško, ar ne? — Tikrai ne. — Galiu paprašyti, kad parašytumėt ant popierio gabaliuko ir noriu, kad tas raštas būtų palygintas. Liudininkė svyravo. — Tai visiška neatitinka taisyklių, gerbiamas teisėjau, — įsikūso Klaudijus Drumas pasikeldamas. Perris Meisonas pakratė galvą. — Liudininkė liudijo, — tarė jis, — apie ponios Kartraitienės rankraštį. Aš turiu teisės jai parodyti kitokių pavyzdžių ir jos paprašyti nustatyti, kieno tai raštas, palyginant su laiško braižu. — Manau, jūs tiesa, ponas Meisonai, — sutiko teisėjas Markhamas. — Protestas atmetamas. Telma Benton nervingai pagriebė skiautę popierio ir paskubomis parašė kelias eilutes. Perris Meisonas pasizūrėjo į raštą ir palingavo. — Manau, kad abu sutiksime, jog tai yra visai kitas braižas, negu paliktame ponios Kartraitienės laiške. — Žinoma, — tarė liudininkė su kartū sarkazmu. Teisėjas Markhamas sunkiai pasijudino. — Atėjo įprastinis popiečio pertraukos metas. Rodos, jūs, advokate, sutikote, jog neturėsite nieko prieš, jei kryžminis apklausinėjimas bus kiek pertrauktas? (B. d.)

„Ukraina visada ir visur remis Lietuvą laisvės kovoje“ -

RASO UKRAINIEČIŲ SPAUDA

Mūsų tolimesnių ir artimesnių slavų kaimynų spauda tremtyje gražiai paminėjo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metines. Gražūs atsiliepimai tilpo gūdų laikraštyje „Backausčina“ (Tėviškė), kuris yra leidžiamas Osterhofene, o taip pat Muenchene išeinančiam „Ukrainska Tribuna“, kuris savo vedamajame šitaip rašo: „...Po 1863 m. sukilimo Lietuvos — Lenkijos valstybę užgūlė dar didesnė priespauda našta. Maskva Lietuvą ėmė traktuoti kaip Pabaltijo provinciją, kuri tapo carų rusifikacijos ir politinio persekiojimo tikslu. Visgi, rašo „Ukrainska Tribuna“, lietuvių tauta atsilaukė, o kova pagimdė dar didesnę laisvės kovotojų skaičių. ...1905-ji metai suteikė šiuos tokius palengvinimus, kurie betgi jokiu būdu nepatenkino lietuvių troškimo — atstatyti Lietuvos nepriklausomybę... Pradedus suirutę Rusijoje, lietuviai sugebėjo sumaniai išnaudoti esamą momentą nusimesti jų pečius slėgusiai ilgametei rusų priespaudai ir 1918 m. Vilniuje susirinkęs „Seimas“ stengėsi sukurti Lietuvos valstybę etnografinėse jos sienose. Vasario 16 d. buvo paskelbta lietuvių tautos valia — Nepriklausoma Lietuvos Respublika su Vilniumi ir jo kraštu. (Vėliau, Vilnius su savo sritimi, vadovaujant gen. Zeligovskui, klas-tai ir smurtu iš Lietuvos buvo išplėstas). Pradedant tuo šviesiu momentu lietuvių tauta iš visų 22 metus vedė savarankų gyvenimą... Lietuva pažengė visose gyvenimo srityse... Lietuviai įrodė kokios kūrybinės jėgos juose slypi. Tuomi jie patvirtino, kad tik nepriklausomybė leidžia tautai visiškai išsivystyti, o taip pat ir tai, jog ir mažiausia tauta turi teisę savarankiškai gyventi savo valstybėje. Lietuviai praktiškai įrodė, kad jie gali išsiversti ir be didžiųjų globos, už kurios dažniausiai slepiasi ki-

ti tikslai... Didinga istorinė Lietuva, su kuria ukrainiečiai turėjo artimus draugiškumo ryšius, padėjo tvirtą pagrindą, ant kurio 1918—1940 m. lietuviai kūrė savo jauną valstybę. Mūsų atmintyje visada pasiliks tie nuosirdūs broliški santykiai, kuriais tuometinė Lietuvos valstybė atsiliepė pulk. Konovalco skelbiamajam Ukrainos Laisvės Įdėjai. 1940 metai lietuviams atnešė tragediją, bolševikams Lietuvą okupavus. Sios prievartos pasekmės buvo: masiniai areštai, deportacija į Sibirą, sušaudymai ir t.t. Tai jau plačiai žinomi Maskvos metodai, kuriais ji nori sunaikinti lietuvių tautos patriotiškumą bei aukštą kultūrą, kad ją pasukus Maskvos norima linkme. Faktai,

kurie mus iš Lietuvos pasiekia, įrodo, kad lietuvių tauta yra nepalaužiama. Ir šiandien didelis skaičius lietuvių kovotojų tėvynėje savo tikslą išreiškia šūkiu: „Kova — vardan lietuvių tautos nepriklausomybės!“ Tuo būdu sykiu su kitomis pavergtomis tautomis lietuviai įsijungia į didžiąją tautų išlaisvinimo akciją. Minėdamas Lietuvos 30-ųjų metų nepriklausomybės paskelbimo sukaktį, mes linkime lietuvių tautai ištvermės ir pasisekimo kovoje prieš mūsų bendrą priešą. Kariaujanti Ukraina, kurią atstovauja OUN, UGRV ir UPA, nuosirdūs lietuvių sąjungininkai, visada ir visur palaikys Lietuvą teisingai kovojančią už savo laisvę“.

Almus

Vasario 16-toji Lübecke

Ši vieną didžiausių Lietuvos istorijoje įrašytą faktą — kad norime laisvai gyventi ir gyvensime, atitinkamai pagerbė ir Lübecko lietuvių stovyklos visuomenė.

Vasario 15 dieną, 14,30 val., vargo ir kančios keliui atžymėti, vokiečių Vorwerker kapinėse buvo iškilmingai pašventintas mirusiems lietuviams prisiminti paminklas, pastatytas vietos lietuvių rūpesčiu ir aukomis. Daug kruopštus darbo ir laiko paaukojo paminklui statyti komitetas, kurį sudarė lietuvių katalikų parapijos klebonas kun. V. Martinkus — pirmininkas, nariai — P. Stakė ir J. Simkus.

Paminklas buvo padarytas Lübecke vienos vokiečių firmos iš juodo šilfuoto akmens, obelisko išvaizdos, 3 m. aukščio. Ji gražina dipl. inž. Muloko stilizuotas lietuviškas kryžius, vytis, ir įrašai: „Lietuva Tėvyne mūsų“ ir F. Kiršos nuostabiai prasmingi kūrybos žodžiai: „Nebausk, Vie-

patie, sūnų tėvų kapų praradimu“. Paminkle įrašyta daugiau trisdešimt mirusiųjų pavardžių. Šventinimo apeigas atliko ir atitinkamus pamokslus pasakė kun. V. Martinkus ir lietuvių evangelikų parapijos kun. Urdzė.

Lietuviai iškilmingai dalyvavo skaitlingai ir organizuotai. Buvo uždėta latvių, estų ir lietuvių vainikai. Lietuvių visuomenės vardu, primindami mūsų kenčiančios tėvynės vargus ir kančias kalbėjo A. Stulpinas ir gimn. mok. A. Venclauskas.

19 val. mieste Aegidien salėje buvo bendras Lietuvos nepriklausomybės šventės minėjimas. Dienos minėjimo reikšmę glaudžiai apibūdino lietuvių tautinis reprezentantas A. Stulpinas. Jautriais širdingais žodžiais pasveikino latvių, estų ir ukrainiečių atstovai, linkėdami greičiau baigti kančiomis nusėtus keliu tremtyje ir grįžti nepriklausomon Lietuvon.

Prof. Stanka išsamioje paskaitoje vaizdžiai išryškino lietuvių tautos ir nepriklausomos Lietuvos paskelbimo akto tarpautinę reikšmę. Pastebėjo, kad vasario 16-tos dienos aktas yra pirmas dokumentas, kuriuo paskelbta tautų apsisprendimo teisė ir t.t.

Operos solistai J. Augaitytė ir Ivanauskas padainavo keletą liaudies dainelių akompanuojant J. Svedui. Dramos aktorius K. Gandrimas padeklamavo J. Krumino baladę apie savanorį ir du B. Bruogos eilėraščius.

Kitą dieną, vasario 16 buvo paminėta ir atskirose Meesen ir Artillerie kareivinių stovyklose. Rytė 9 val. buvo pakelta tautinė vėliava ir 10.30 val. katalikų ir evangelikų bažnyčiose buvo atlaikytos pamaldos. Po pietų buvo paskaitos su menine dalimi.

Ol. P.

Vokiečių spauda apie vasario 16

Tübingene išeinąs vokiečių laikraštis „Schwäbisches Tagblatt“ š. m. vasario 24 d. numeryje išdėjo platų informacinį straipsnį apie Lietuvą sąryšy su mūsų nepriklausomybės 30 m. sukakties švente. Straipsnis pavadintas „Brückenkopf Litauen“ (Lietuvaprietelitis), turint galvoje, kad Lietuva, kaip ir kiti rusų okupuoti kraštai yra prietelitis pulki Vakarams. Visas straipsnis parašytas su didele simpatija lietuvių tautai, kuri tiek emigracijoje tiek krašte (apie 30 000 partizanų) kovoja už savo tautos laisvę. „Optimizmui tuo tarpu dar maža pagrindo. Tačiau viena atrodo tikra: kol tautoms nebus suteikta teisė pačioms apsispręsti — visiškai laisvai — kokios valdžios formos ir kokių tarptautinių santykių jos nori, tol pasaulio taika tėra tik viltis. Tai tinka Lie-

tuvai, ir ne tik jai vienai“, baigia tą objektyvų straipsnį „Schwäbisches Tagblatt“. Mes su malonumu atžymime šį vokiečių spaudos žestą ir norėtume, kad ir visa, bent tikrai demokratinė, vokiečių spauda eitų tuo keliu, šmeižtus palikusi komunistinei ir rusų okupuotos Vokietijos dalies spaudai.

K. S.

Latviai įspūdingai paminėjo vasario 16

Lübeckas. Vasario 14 d. 18 val. vietos latviai Meesen stovyklos teatro salėje iškilmingai ir gražiai paminėjo 30 metų Lietuvos nepriklausomybės šventę. Lietuvių — Latvių Vienybės pirmininkas O. Liepinš savo kalboje atvaizdavo lietuvių tautos vargus, aukas ir kančias kovoje dėl Lietuvos laisvės. Pastebėjo, kad pagrindiniai abiejų tautų gyvybiniai reikalai vienu su kitais sieja į glaudesnį bendradarbiavimą.

Dipl. teis. J. Krygeris kalbėdamas apie lietuvių latvių tautų anksčiau ir dabar bendradarbiavimą pabrėžė, kad šiuo metu, kaip tik turėtumėm daugiau sugyventi siekiant bendro tikslo — nepriklausomybės.

Žodžiu sveikino latvių Lübecko apygardos pirmininkas Jaudziem ir lietuvių Šlesvigo-Holšteino apyg. pirmininkas Jakučionis.

Latvių operos solistai A. Vitola ir E. Marsaus padainavo keletą lietuvių ir latvių liaudies dainelių. Be to padeklamuota F. Kiršos ir kitų mūsų poetų eilėraščiai.

Minėjimas praėjo nuotaikingai dalyvaujant lietuvių ir latvių visuomenei. Salė buvo gražiai papuošta latvių ir lietuvių tautinėmis vėliavomis.

VI. Pauža

SKELBIMAS

Lietuviai vykstantieji iš Vokietijos bus aprūpinami lietuviška spauda: laikraščiais knygomis. Kreiptis: International Exchange Agency. (24b) Neumünster, Färberstr. 39. British-Zone-Germany.

AKIMIRKŠNIU KRONIKA

Sena ir nauja

(2)

Nors ir turime gražią praeitį, nors mūsų tautos atgimimas žymia dalimi galvaušias sultis sėmėsi iš tos praeities (plg. „Aušros“ motto), nors ir į himną esame įsirašę žodžius „iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia“, tačiau 1918 m. Lietuva buvo visais atžvilgiais nauja valstybė. Tuo mes skyrėmės nuo kai kurių kitų pokarinės Europos valstybių, pav., nuo Lenkijos, kuri pretendavo į vad. „postliminii“ teisę, skelbėsi esanti atsistačiusi senoji 1772 m. Lenkija, „Polonia restituta“. Iš čia kai kurios jos nepagrįstos pretenzijos, iš čia jos didesnis konservatyvizmas net su tam tikra luomine santvarka.

Mes atgimėme iš istorinės Lietuvos, bet kūrėme naują Lietuvą. Ir viskas pas mus buvo nauja: nauja kultūra, nauja politinė santvarka ir svarbiausia, nauja socialinė struktūra, kuri anot a. a. prof. M. Roemerio yra kiekvienos politinės santvarkos pagrindas. Iš čia tas milžiniškas ūkinio ir kultūrinio gyvenimo šuolis, kurį mes padarėme per paskutinius dvidešimt metų.

Tačiau, kaip jau minėjome praeitį kartą, šiandien visa labai greitai bėsta ir sensta. Ir visa, kas dar prieš keletą metų atrodė taip šviežu ir taip nauja, imta nusibosti: iš kairės ir iš dešinės atsirado pastangų pakeisti gyvenimo stilių, suteikti jam naujų formų, pakreipti jį nauja linkme. Kadangi sena ir nauja visuomet eina greta, nemaža buvo ir tokių, kurie išsigando tų visų naujovių. Tuo metu sėdėję valdžioje tautininkai laikė tuos visus novatorių vienybės ardytojais, patamsių gaivalais, vienos grupės prieš kitą kurstytojais ir panašiai. Iš antros pusės, senos politinės partijos (vadinkime jas demokratinėmis), nors irgi nepatenkintos esama padėtimi, ne su nuolaidesne akimi žiūrėjo į tuos radikalistus iš dešinės ir iš kairės. Jų galva, tikras Lietuvos kelias buvo tas, kužiuo ji ėjo 1922—1926 m.

Susidarė keistas paradoksas. Vadinamos pažangiosios grupės (valstiečiai liaudininkai ir socialdemokratai) žvelgė į praeitį nors ir netolima, ir ten ieškojo savo idėjų įsikūnijimo. Tautininkai, kaip ir kiekviena valdžioje esanti partija, rūpinosi status quo išlaikymu ir vienybe. Gi buvo nemaža ir tokių, kurie nebuvo patenkinti nei esama padėtimi, nei buvusia, kurie ieškojo ko nors naujo, kurie akis buvo nukreipę į ateitį.

Ligi 1939 m. visas tas rūgimas vyko lyg uždarame katile. Tuų metu prasidėjusios tautos nelaimės pirmiausia iš pagrindų supurtė seną padėtį. Iš uždaro garo katilo ėmė veržtis garai. Tragedijos išvakarėse gavo progos pasireikšti senos politinės partijos, buvo sudaryta šiokia tokia koalitinė vyriausybė, vadinas, tam tikra prasme (netobulai) buvo lyg atstatyta 1926 m. padėtis. Tragedijos pirmajame veiksmo (1940—41 m.) visa tai buvo nušluota ir išėjo į gyvenimą kairieji radikalistai. To akivaizdoje sumažėjo skirtumai tarp visų kitų grupių, kurios ėmė jungtis bendros rezistencijos vardu. Ji trumpai galėjo pasireikšti 1941 m. vasarą.

Tragedijos antrame veiksmo (1941—1944 m.) visas tautos aktyvas nuėjo į pagrindį. Tad šį kartą visos srovės (ir senos politinės partijos ir nauji sąjūdžiai, išskyrus radikaliosios kairiosios) surado bendrą kalbą ir bendrą darbą. Prie bendro stalo sėdo ir senos politinės partijos, ir nauji sąjūdžiai. Tragedijos trečiame veiksmo (1944—ligi šios dienos) tauta tapo suskaldyta. Nekalbėsime šiuo tarpu apie didžiąją tautos dalį (pažymėsime tik, kad ten kova vyksta bendru BDPS vardu). Siapas „geležinės uždangos“, nors buvo atsinešta senoji antro veiksmo konstrukcija, tačiau naujos kovos ir darbo sąlygos iškėlė ir naujus momentus. Sprantama, kad atsirado trys tarp seno ir naujo. Tai kas susikūrė rezistencijos metu ir kas brendo jau ir prieškatastrofiniais laikais, dabar daug kam atrodo nebereikalinga. Naudodamiesi nors ir dipukiška demokratine laisve manome, kad galime grįžti į senuosius demokratinius laikus ir pasitenkinči tada buvusiomis formomis ir visuomenine diferenciacija. Iš čia tas nuvertinimas visokių naujų sąjūdžių, iš čia kai kurių politinių partijų arogancija. Tačiau nesileidžiant į jokias pranašystes viena tik galima pasakyti, kad kol kova dar nėra baigta, nei senos partijos nei nauji sąjūdžiai neturėtų dėti taškų ant i. Bent kovos laikotarpiu vertindami mes turėsime pripažinti didžiausius nuopelnus tiems, kurie toje kovoje daugiausia bus padarę. Sena ar nauja čia nesvarbu. O gyvenimas kasdien neša nauja ir keičia seną. Gyvenimas yra nuolatinė srovė, į kurią, anot senojo Heraklito, negalima du kartus toje patioje vietoje sumerkti kojas.

K. STROPUS

Laiškas iš Kanados

Kanadon atvykau su 151 lietuvių laivu „Gen. Stuart Heinzelman“. Atlikę visus formalumus su Pacific linijos traukiniu vyko į Montrealį. Čia buvome lietuvių maloniai ir gražiai sutikti. Moterys mus vaišino vaisiais. Kanados miestuose ir miesteliuose vaisių netrūksta. Apelsinas kainuoja 4—5 centai. Vėliau dalis atvykusiųjų važiavome į Toronto. Tai modernus, gražus miestas apie 1 mil. gyventojų. Gatvės tiesios, naktimis iliuminuotos. Autovežimų pilnos gatvės. Zmonių dienos metu mažiau, o vakarais padaugėja, nes darbininkai vyksta iš darbų. Krautuvės pilnos gėrybių. Mėsos kaina įvairi 53—1,20 centų svaras. Duona 13 ct. svaras, pieno litras 18—20 ct., lašinių svaras 70 ct. Kambarys vienam asmeniui 45—60 dol. mėnesiui. Darbininkas uždirba į valandą 70 ct., dirbdamas po 8 val., mėnesį uždirba 112 dol. Pajamų mokesčiai labai dideli. Maistas Kanadoje labai brangus, jo kainos kas savaitę kyla. Gauti butą šeimai su vaikais yra beveik neįmanoma, niekas nenori priimti. Jeigu šeimoje su vaikais dirba tik vienas narys, pragyventi neįmanoma. Jei keli šeimos nariai dirba, gerai gali pragyventi ir paūžti. Kanada mėgsta linksmintis.

Darbininkai apsitaisę įvairiai. Kaikurie net blogiau už DP. Skonio jokio — mar-

gumynas. Moterų yra ir gražiai apsirengusių. Visi bizniai, pramonė ir prekyba yra žydų rankose, jie valdo milijonus, o kartu ir Kanadą bei JAV. Todėl ir darbai yra jų rankose. Kitų tautybių žmonės turi mažus biznelius. Lietuvių bizneliai dažniausiai kur nuošaliai. Dauguma lietuvių turi mažus namelius, už kuriuos kai kurie ir dabar dar moka išsimokėjimo mokesčius. Apskritai pasakius, Kanados darbininkų nameliukai atrodo mizeriniai.

Toronte lietuvių yra apie 2000—3000. Yra viena lietuvių parapija, kurią aptarnauja airis kunigas, nemokąs lietuviškai. Bažnyčia lanko apie 300 žmonių. Kiti daugumoj raudoni. Ir iš kur jie? Su jais turime vėsti didelę kovą. Jie akli juozo garbintojai. Jų organas — savaitraštis „Liaudies Balsas“. Dabar kas kart daugiau vyrų iš miškų atvažiuoja pas mus, tai lengvėja ir kultūrinis darbas. Žmonės susiskaldę grupėmis, grupelėmis, vienybės nei už centą. Labai laukiame, kad tik daugiau atvažiuotumėte Kanadon. Ūkininkai nenori trentinių specialiai kviesti, nes daug kainuoja kelionė. Miestiečiai gali kviesti tik artimus gimines. Valdžia mano pamitį šiais metais apie 100.000 trentinių. Nepraileiskim progos.

Kun. V. Rudzinkas

Bambergo lietuviai iškelti į Garmisch-Partenkircheną

Ligi šiol Bambergo stovykla buvo mišri, kurioje gyveno apie du tūkstančiai visų trijų Pabaltijo tautų trentinių. Jų tarpe buvo 840 lietuvių.

Labai neseniai buvo gautas įsakymas d. l. Pabaltijo stovyklos gyventojų iškelti į Garmisch-Partenkircheną. Kuriai tautybei toji „laimė“ kris — neteko nė abejoti. Jeigu ir nebūtų buvę paskelbta — buvo galima atspėti. Mat, estų, palyginti, yra labai maža grupelė (vos apie 300 asmenų), o kita stambesnė grupė — latviai IRO vjetiniame poste turi užėmusi veik visas vadovaujamas vietas. Netgi Fieldobserveris — latvis. Taigi, ir buvo padiktuota keltis lietuviams.

Iš pradžių lietuviai buvo sukrutę rašyti memorandumą ir prašyti nutarimą pakeisti, bet vėliau — susitaikė su „likimo valia“ ir... išvažiavo.

Tuo tarpu vis dėlto lietuvių pusėj buvo stipriausi motyvai, kad turėjo išsikelti latviai, o ne jie. Veik apie 30% lietuvių gyventojų su darbe maži vaikai, kuriems žiemos meto kraustymasis gali turėti rimtesnių pasekmių. Be to, Garmisch-Partenkirchenas randasi apie 900 metr. virš jūros lygio, todėl ten oras šiuo metu yra šaltesnis. O gyvenimas kareivinėse, kur nėra nei krosnių ir, be to, kol kas daugakai ir šiaip visokios netvarkos — nieko gero nežada ypač maziems vaikams. Tuo tarpu Bambergo gyvenančių latvių grupę sudaro daugumoj

viengungiai — vaikų jų grupėj labai maža. Nė nemėginę paieškoti teisybės ir apginti savo teisių vasario 18 d. lietuviai pasikrovė į vagonus ir padidėjusiam šaltyje leidosi į kelionę naujon vieton.

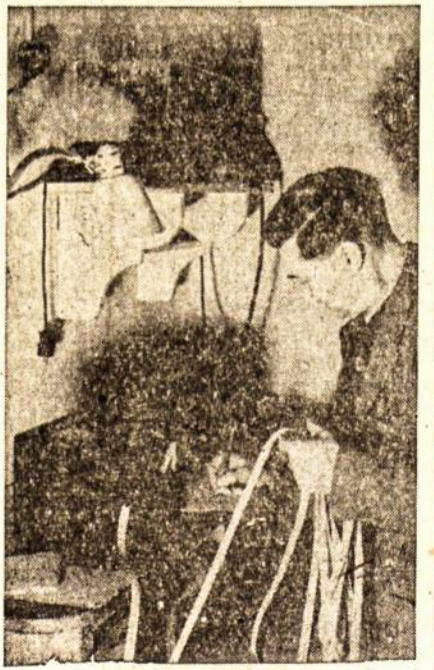
P. Aukšt.

Lietuviškos knygos minėjimas

Göttingenas. Š. m. vasario mėn. 14 d. Göttingeno lietuvių stovykloje įvyko 400 metų nuo pirmosios lietuviškos knygos išleidimo sukakties minėjimas. Ta proga į minėjimą atvyko ir didelis lietuviškos knygos ir pačių lietuvių mylėtojas, Göttingeno universiteto prof. Herman, kuris švaria lietuvių kalba susirinkusiems lietuviams papasakojo savo prisiminimus iš jo lankymosi 1925 m. Lietuvoje. Senelis profesorius dar gerai prisimena vietovardžius, — Kauną, Sastnavą, Nemakščius, kur jis lankėsi, su kuo ir ką kalbėjo ir kur nakvojo. Apie pačius lietuvius ir lietuvišką knygą jis yra labai geros nuomonės. Ta proga göttingeniečiai lietuviai sužinojo, kad prof. Herman savo bibliotekoje turi daug ir labai retų lietuviškų knygų rinkinį ir kad šiuo metu rašo: „Lietuvių kalbos chrestomatija.“

Po to, dr. V. Maciūnas skaitė paskaitą, kurioje nušvietė lietuviškos knygos kelią ir jos reikšmę lietuvių tautiniame ir kultūriname gyvenime nuo jos atsiradimo iki šių dienų. Į minėjimą prisirinko pilnutėlė salė žmonių.

J. Tilionis.

Hello žinių priėmimo aparatas MINTIS redakcijoje darba

ATITAIŠYMAS

„Minties“ nr. 18, straipsnyje „Iškilmingai įteiktos literatūros laureatams premijos“ buvo parašyta, kad „Vykdamos Tarbos buvo dailės premija įteikta dail. Vizgirdai.“ Dail. Vizgirda prašo pranešti, kad dailės premija buvo paskirta Lietuvių Dailės Institutui ir jam buvo įteikta tik kaip L. D. Instituto pirmininkui.

PAIESKOJIMAS

Amerikos lietuvis Juozas Mitrikevičius Metrikas ieško savo broliu: Vinco, Joną, seserų: Onos, Petrusės, Veronikos ir Julės iš Kalvarijos, Marijampolės apskr. ir Mrs. Petronė Skibauskienės prašo atsiliepti seserį Mikasę Bobinutę. Rašyti: Zuliui Petruči, (13a) Rothenburg o. T. Wildbad Camp.

MINTIS

„The Thought“ Lithuanian Newspaper Authorized by Headquarters European Command Civil Affairs Division. * Appears 3 times weekly * Editor — in — Chief and authorised licensee: J. Vasaitis * Printed by Verlagsdruckerei Dietrich & Schuster G.m.b.H., Memmingen

Vyr. Redaktorius — leidėjas J. Vasaitis. Redaktoriai: Henr. Zemelis ir St. Kalvaitis. Leista Vyr. JAV kariuomenės būstinės Europoje * Laikraštis išėina antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais * Prenumerata mėn. RM. 10.—, atskiras numeris RM. 1.— * Prenumerata į užsienį, išskyrus Japoniją, Ispaniją ir Austriją, su persiuntimo išlaidomis RM. 15.— mėn. * Einam. sąskaita Volksbank Memmingen, e.G.m.b.H. Nr. 9149 ir Postcheckkonto München 14210. Adresas: „MINTIS“, (13b) Memmingen, Schrankenplatz 6. Laiškas: Memmingen, Postfach 110.

Redakcija nesunaudojtu rankraščių nesaugo * Honoraras mokamas tik nuolatiniams bendradarbiams iš anksto susitarus * Primiama skelbimai, tik iš anksto už juos apmokėjus * Skelbimai iki 10 petito eilučių RM. 20.—, toliau už kiekvieną eilutę po RM. 1.50 * Už skelbimų turinį redakcija neatsako * Redakcijos ir administracijos telef. Nr. 2677 * Nedarbo valandomis skambinti telef. Nr. 2546